

Nr 5

Utlåtande i anledning av väckta motioner om skydd för enskild markägare mot skadeverkningar av långvarigt provisoriskt byggnadsförbud.

Tredje lagutskottet har behandlat tre inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 180 i första kammaren av herr *Hermansson m. fl.* och nr 223 av herrar *Mattsson* och *Berndtsson* samt nr 303 i andra kammaren av herr *Gustafsson* i Borås.

I motionerna I: 180 och II: 223, som är likalydande, hemställes "att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam utredning av frågan om införande av skydd för enskild markägare mot skadeverkningar, som föranledes av att provisoriska byggnadsförbud får orimligt lång giltighetstid".

I motionen II: 303 hemställes "att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam utredning och förslag syftande till att åstadkomma skydd för fastighetsägare mot skadeverkningarna av långvariga provisoriska byggnadsförbud".

I motionerna I: 180 och II: 223 anförs bl. a. att det för ett välordnat samhällsbyggande är ofrånkomligt att begränsa markägarens rådighet över sin mark. Kortvariga provisoriska byggnadsförbud torde också markägarna i allmänhet finna naturliga och acceptabla, om syftet med förbudet är att under pågående planläggning hindra tillkomst av en bebyggelse, som inte kan inordnas i en blivande plan.

I fortsättningen sägs att provisoriska byggnadsförbud, som för lång tid begränsar markägarens rådighet över marken, inte är önskvärda. De är dock vanliga, eftersom det föreligger en stor eftersläpning i fråga om upprättandet av bebyggelseplaner. Sådana förbud i mera än 20 år är enligt vad motionärerna anför en icke ovanlig företeelse.

Helt naturligt är det, förklarar motionärerna, önskvärt att planeringsberedskapen på olika sätt förbättras. Men svårigheterna i planeringen ökar bland annat genom de stegrade kraven på standard, trafikproblemen och de allt vanligare saneringsfrågorna. Knapphet synes också råda på skolade planfackmän. Av dessa skäl och även andra är det såsom i olika sammanhang förordats behövt med en översyn av planväsendets organisation. Därigenom skulle det vara möjligt att finna vägar, som bidrog till att minska dröjsmål med planlägningsarbetet. Men samtidigt torde det alltid finnas fall, då relativt långvariga dröjsmål med planeringens fullföljande knappast kan undvikas.

De provisoriska byggnadsförbud, som får gälla under avsevärd tid, skapar enligt motionärernas mening ofta förhållanden, som för den enskilde markägaren innebär

betydande skada. Skapas inte skydd för fastighetsägare mot sådana förluster, innebär detta att man låter någon eller några fastighetsägare ensamma bära skadeverkningsarna av ett förbud, vilket har tillkommit i samhällets intresse och som blivit långvarigt på grund av att samhället inte har resurser att inom rimlig tid lösa planfrågorna. En sådan ordning kan från rättssäkerhetssynpunkt inte anses godtagbar.

Motionärerna anser att det behövs ett skydd för fastighetsägare mot de skadeverkningar, som långvariga provisoriska byggnadsförbud ofta medför. Man kan naturligtvis, säger de, tänka sig en maximering av giltighetstiden för dylika förbud. Men långvarigt dröjsmål i planeringen kan i vissa fall knappast undvikas. Lösningsen torde därför få sökas i införande av rätt för fastighetsägare att, när den provisoriska förbudstiden överskridit en viss tid, göra anspråk på ersättning för styrkt skada eller att påfordra inlösen av marken.

I allt väsentligt samma synpunkter framförs i motionen II : 303.

Gällande rätt

Planläggningen av marks användning för bebyggelse är enligt byggnadslagstiftningen av två slag, nämligen *översiktlig planläggning* och *detaljplanläggning*.

Den översiktliga planläggningen inom kommun eller samhälle sker genom upprättande av *generalplan*. Huvudsyftet med en generalplan är att ange riktlinjerna för senare detaljplanering och att tjäna till ledning för denna. Planen skall ange grunddragen för markens användning till olika ändamål, såsom till tätbebyggelse, viktigare trafikleder och andra allmänna platser (9 och 97 §§ byggnadslagen, nedan BL). Generalplan antas av kommunens fullmäktige och är i första hand endast vägledande. Den kan på särskild framställning av kommunen helt eller delvis fastställas av Kungl. Maj:t och får då vissa rättsverkningar. Sådan fastställelse förekommer emellertid i mycket ringa omfattning.

Översiktlig planering kan vidare ske genom upprättande av *regionplan*. Denna är avsedd för samordning av flera kommuners planläggning (3 § BL).

Detaljplanering av bebyggelsen sker genom *stadsplan* eller *byggnadsplan* (2 § BL).

Stadsplan är i princip formen för detaljplanering i städer och stadsliknande samhällen. Stadsplans uppgift är att närmare reglera bebyggelsen och användningen i övrigt av den mark, som ingår i planen (24 § BL). Stadsplan antas av kommunens fullmäktige eller efter delegation av byggnadsnämnden. För att bli gällande skall planen fastställas av länsstyrelsen. Vissa planer skall underställas Kungl. Maj:t.

Byggnadsplan kommer främst till användning för detaljplanering på landsbygden. Byggnadsplan skall utmärka och till gränserna ange de för olika ändamål avsedda områden som ingår i planen såsom byggnadsmark samt vägar och andra allmänna platser (107 § BL). Plan antas av kommunalfullmäktige eller efter delegation av byggnadsnämnden och fastställs av länsstyrelsen.

Även utanför de områden, där tätbebyggelse uppkommit eller förväntas uppkomma inom en nära framtid och för vilka instituten stadsplan och byggnadsplan är avsedda, föreligger ej sällan behov av en reglering av bebyggelsen åtminstone i form

av generella föreskrifter. Detta behov kan tillgodoses genom införandet av *utomplansbestämmelser*.

Är fråga väckt om framställning angående fastställelse av generalplan beträffande visst område eller ändring av fastställd generalplan äger länsstyrelsen enligt 15 och 97 §§ BL på framställning av kommunen förordna att nybyggnad inom området icke må företagas. Sådant förordnande gäller intill dess kommunens fullmäktige beslutat i frågan, dock ej längre än ett år. Där så erfordras kan förbudets giltighetstid förlängas med högst två år i sänder. Från förbudet kan undantag medges av länsstyrelsen och, enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter, av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer.

Har frågan väckts om antagande eller ändring av stadsplan äger på grund av bestämmelserna i 35 och 106 §§ vad i nästföregående stycke sägs motsvarande tillämpning; dock skall frågor om dispens i vissa fall prövas av Kungl. Maj:t.

Även då fråga väckts om upprättande av byggnadsplan för visst område eller om ändring av sådan plan, äger länsstyrelsen för viss tid högst ett år förordna att nybyggnad inom området inte får företagas (109 §; jfr även 76 §). Giltighetstiden kan förlängas med högst två år i sänder och undantag från förbudet kan vidare medges.

Motsvarande gäller på grund av stadgande i 80 och 119 §§ då fråga väckts om att utomplansbestämmelser skall tillämpas för visst område.

Under det antagen generalplan eller stadsplan eller beslut om att utomplansbestämmelser skall tillämpas granskas av fastställelsemyndigheten gäller automatiskt nybyggnadsförbud, dock med dispensmöjlighet (14, 35 och 80 §§ BL).

Möter hinder mot fastställelse av plan äger den myndighet som har att pröva planen meddela det förbud mot nybyggnad som föranleds av omständigheterna (16, 36 och 109 §§).

Ändamålet med de nu i korthet återgivna bestämmelserna om byggnadsförbud är att ge en möjlighet till ingripande, om bebyggelsen i ett visst område tar sådan omfattning eller sker i sådana former att den äventyrar ändamålet med en tilltänt planläggning. Förbuden är inte förenade med rätt till ersättning för förluster som uppkommer genom att ägaren förhindras att ekonomiskt utnyttja sin mark under förbudstiden.

1959 års riksdag

År 1959 genomfördes omfattande ändringar i byggnadslagstiftningen (prop. 1959: 168, L³U 26, rskr. 358). Ändringarna hade till huvudsyfte att åvägabringa förenklingar och förkortningar av förfarandet i planlägnings- och byggnadsärenden samt minskning av författningsmaterialets omfattning. De grundades på 1951 års byggnadsutrednings betänkande "Förenklad byggnadslagstiftning" (SOU 1957: 21). Även de bestämmelser som nu närmast är av intresse ändrades. Sålunda infördes i 15 § BL den nu gällande regeln om att länsstyrelse äger förlänga nybyggnadsförbud, som har meddelats i avvaktan på att generalplan fastställs, med högst två år i sän-

der. Tidigare gällde inte någon motsvarande tidsbegränsning; beslut skulle dock underställas Kungl. Maj:ts prövning. På grund av hänvisning i 35 och 80 §§ kom ändringen att gälla även beslut om förlängning av tiden för förbud mot nybyggnad, vilket meddelats i anledning av att fråga väckts om antagande eller ändring av stadsplan för visst område, resp. tillämpning av utomplansbestämmelser. Bestämmelserna om byggnadsförbud på grund av att fråga väckts om upprättande av byggnadsplan bragtes i överensstämmelse med motsvarande regler för generalplan och stadsplan. Tidigare kunde sådant förbud första gången meddelas att gälla ända upp till fem år (efter ändringen högst ett år). Förbudets giltighetstid kunde före lagändringen förlängas med högst tre år i sänder. Om den sammanlagda giltighetstiden kom att överstiga åtta år skulle beslutet underställas Kungl. Maj:t.

Under förarbetena till 1959 års lagstiftning gjordes vissa uttalanden, som är av intresse i detta sammanhang. Härom må nämnas följande.

Under remissbehandlingen av byggnadsutredningens betänkande framfördes rätt allmänt uppfattningen att byggnadsförbud ofta bibehölls under oskäligt lång tid. Från ett par håll framfördes tanken att man borde införa en bestämd maximigräns för giltighetstiden.

Departementschefen fann det dock icke möjligt att införa en regel med det antydda innehållet. Han anförde i sammanhanget följande (s. 120):

Ändamålet med hithörande bestämmelser är att ge en möjlighet till korrektiv, om bebyggelsen i ett visst område tar sådan omfattning eller sker i sådana former, att den äventyrar ändamålet med en tilltänkt planläggning, eller om bebyggelsen koncentrerar sig till områden, som ur allmän synpunkt icke är lämpade för tätbebyggelse. Att behov föreligger av ganska långtgående bestämmelser i sådant syfte är obestridligt. Vad som kan kritiseras är icke så mycket de nuvarande bestämmelserna i och för sig utan det sätt, varpå de i en del fall tillämpats. Det har hänt, att byggnadsförbud, som införts i och för tilltänkt planläggning, blivit gällande under avsevärd tid, därför att planläggningen av en eller annan orsak blivit fördröjd. Det har också hänt, att särskilda förbud mot tätbebyggelse pålagts i onödigt stor omfattning. I båda fallen har följden blivit, att även fullt legitima byggnadsbehov blivit beroende av dispens från myndigheternas sida. En sådan ordning är icke tilltalande. För att den skall kunna tolereras erfordras åtminstone att dispensbefogenheten handhaves snabbt och säkert. Så är emellertid icke alltid fallet, beroende bl. a. på att själva motiveringen till byggnadsförbudet ofta ligger i att tvekan råder huruvida bebyggelse över huvud bör tillåtas uppkomma eller hur den bör utformas. Det är förklarligt, att myndigheterna ofta tvekar inför dylika frågor, men det är beklagligt, att följderna av denna tvekan skall drabba den byggande allmänheten.

Byggnadsförbud, som pålägs i och för tillämnad planläggning, är att anse som rent provisoriskt. Kommer planläggning icke till stånd inom rimlig tid, bör förbudet hävas. Det kan rentav ifrågasättas, om det icke vore lämpligt att införa en absolut tidsgräns, efter vars utgång ett förbud av denna art under alla förhållanden förlovar sin giltighet. Jag har starka sympatier för en sådan lösning och skulle gärna ha förordat den, trots de författningstekniska svårigheter, som är förbundna därmed, om icke läget på planlägnings- och byggnadsområdet varit så ansträngt som fallet f. n. är. Den forcerade byggnadsverksamheten under senare år har — såsom redan tidigare framhållits — ställt planlägningsmyndigheterna inför en arbetsbördas sådana mått, att en del förseningar ofta är oundvikliga. På grund härav är det knap-

past möjligt att i dagens läge införa en lagregel av det nyss skisserade innehållet. Jag vill emellertid uttrycka en förhoppning, att länsstyrelserna iakttar stor restriktivitet i fråga om förlängning av byggnadsförbud och på detta sätt medverkar till att dröjsmålen icke blir längre än som är ofrånkomligen nödvändigt.

Vid riksdagsbehandlingen väcktes *motioner* (I: 597 och II: 711) vari hemställdes att byggnadsförbud i avbidan på planläggning icke skulle få gälla längre tid än fem år.

I utlåtande i anledning av propositionen jämte de i ämnet väckta motionerna anförde *tredje lagutskottet* bl. a. följande:

Vad — — — beträffar det av motionärerna kritiserade bruket av byggnadsförbud i avbidan på planläggning, har utskottet i likhet med departementschefen övervägt, huruvida det skulle vara möjligt att för dessa byggnadsförbud införa en tidsgräns. Denna skulle kunna vara antingen — som motionärerna tänkt sig — fastslagen en gång för alla eller också så konstruerad, att den genom beslut av högre myndighet kunde förlängas efter viss tid.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att långvariga byggnadsförbud är av ondo. Givetvis bör de icke tillgripas i andra fall än då det är oundgängligen nödvändigt och icke heller bestå längre än detta är fallet. Å andra sidan är det enligt utskottets mening verklighetsfrämmande att räkna med att planläggning inom en så pass begränsad tidsperiod som fem år skall kunna ske i alla eller ens flertalet fall där byggnadsförbud nu råder. Utskottet anser därför, att de svårigheter som här obestriddligen föreligger icke gärna låter sig bemästras på annat sätt än vad departementschefen föreslår.

Utskottet tillstyrkte således propositionen i denna del och avtyrkte motionerna.

Fem ledamöter var emellertid av *skiljaktig mening* och förordade en lösning enligt vilken byggnadsförbud överstigande fem år skulle bli beroende av en särskild prövning. Länsstyrelserna skulle sålunda då fråga uppkom om förlängning av byggnadsförbud över fem år med eget yttrande vidarebefordra ärendet till Kungl. Maj:t som slutgiltigt skulle besluta om förbudet.

Riksdagen godkände utskottsutlåtandet.

Riksdagens justitieombudsmans framställning till Kungl. Maj:t m.m.

JO har i skrivelse den 30 juni 1966 gjort framställning hos Kungl. Maj:t om utredning av behovet av skydd för fastighetsägare mot verkningarna av långvariga provisoriska byggnadsförbud (1967 års ämbetsberättelse s. 463 ff).

JO anför att han vid sina inspektioner och i anledning av anförda klagomål ofta har uppmärksammat mycket långvariga provisoriska byggnadsförbud. Några av dessa fall redovisas i skrivelsen. I tre av de redovisade fallen har byggnadsförbud förlängts eller förnyats så att den sammanlagda tiden överstigit 20 år. JO anför efter att ha redogjort för omständigheterna i de olika fallen bl. a. följande:

Kortvariga provisoriska byggnadsförbud bör visserligen markägaren enligt min mening vara skyldig att finna sig i, när syftet är att under pågående planläggning förhindra tillkomsten av ny bebyggelse, som icke kan inordnas i en blivande plan. Det måste vara ett gemensamt intresse för kommunen och fastighetsägarna att ny bebyggelse lokaliseras på ett ur både ekonomisk och miljömässig synpunkt lämpligt sätt och att felinvesteringar undvikas. De begränsningar i den enskilde fastighetsägarens dispositionsrätt över sin mark som detta medför uppvägs normalt av de fördelar den blivande planen ger markägarna i form av exploateringsmöjligheter. Förbuden i avbidan på planläggning måste emellertid bli kortvariga om detta resone-mang skall kunna accepteras. Det kan inte vara rimligt och har säkerligen icke av lagstiftarna förutsatts att medborgare skall under mycket långa tidsperioder förhindras att utnyttja sin egendom och därigenom tillfogas skada.

I praktiken har emellertid förbud av denna typ kommit att ofta bli mycket långvariga. Detta förhållande berördes redan under remissbehandlingen av förslaget till förenklad byggnadslagstiftning och föranledde departementschefen att inskräpa nödvändigheten av vaksamhet mot denna tendens. De exempel på långvariga byggnadsförbud som jag här har anfört visar emellertid att det alltjämt finns anledning att kritisera tillämpningen av bestämmelserna om dessa tillfälliga förbud. I tre av de här redovisade fallen har förbuden varat mera än 20 år. Byggnadsstyrelsen uttalar att fallen inte kan anses vara unika. Tvärtom säger styrelsen att eftersläpning alltjämt är en tämligen ofta förekommande företeelse i fråga om upprättande av bebyggelseplaner. Anledningen vill styrelsen söka i planväsendets alltför begränsade resurser, och styrelsen tror för sin del att departementschefens uttalande år 1959 om vanskligheterna att lagstiftningsvägen komma till rätta med svårigheterna alltjämt har giltighet.

Självfallet är det av största vikt att kommunernas planeringsberedskap på olika sätt förbättras. Bostadsstyrelsens undersökningar i samband med införande av systemet med bostadsförsörjningsprogram tyder på att tillgången på planlagd mark är alldeles otillräcklig på många håll. Svårigheterna i planeringen ökar på grund av sådana faktorer som stigande standardkrav, trafikproblemens ökade vikt och allt oftare förekommande saneringsfrågor. Knapphet består alltjämt på skolade planfackmän. Det är under sådana omständigheter tydligt att byggnadsstyrelsens understrykande av det angelägna i att ge planväsendet större och bättre resurser är starkt motiverat. Styrelsen finner också angeläget att man eftersträvar en sådan lösning av problemet med eftersläpningen av planarbetet, som bygger på en förbättring och effektivisering av planeringssystemet och en rationellare organisation av planmyndigheterna.

Otvivelaktigt skulle den översyn av planväsendets organisation, som under senare år efterlysts från många håll, kunna medföra åtskilliga fördelar i de hänseenden som här avses och bidra till att minska dröjsmål med planläggningsarbetet.

När man tidigare utgått från att det icke föreligger något behov av skydd för fastighetsägare mot verkningarna av provisoriska byggnadsförbud, har skälen härtill varit dels att förbuden varit avsedda att gälla endast kort tid, dels att planläggningen i regel medför sådana fördelar för fastighetsägaren, att han rimligen bör vara skyldig att finna sig i olägenheterna av ett kortvarigt förbud, dels ock att skadeverkningarna i de flesta fall kan förekommas genom tillämpning av dispensbefogenheten.

Såsom jag nyss framhållit visar vad i förevarande sammanhang upplysts att dröjsmål med planläggning är en ofta förekommande företeelse. Med hänsyn till bristen på kvalificerad personal torde någon väsentlig förbättring härutinnan knappast vara att förvänta inom överskådlig tid. Det är därför tydligt att en översyn och

effektivisering av nuvarande planorganisation icke kan helt förekomma sådana långvariga dröjsmål med planläggningen som de här omnämnda.

Det ligger vidare i sakens natur att dispensmöjligheten icke alltid kan utnyttjas för att förekomma skadeverkningarna av långvariga provisoriska förbud.

Vad slutligen gäller frågan om fastighetsägarna bör vara skyldiga att finna sig i de olägenheter som är förenade med provisoriska byggnadsförbud, förhåller det sig otvivelaktigt så att planläggningen ofta medför sådana fördelar för fastighetsägarna, att de bör själva bära olägenheterna av ett byggnadsförbud, som meddelats att gälla i avbidan på planläggning. Detta gäller särskilt då detaljplan upprättats för område som icke förut planlagts. I många fall måste emellertid planläggningen utformas på sätt som medför övervägande olägenheter för en fastighetsägare, t. ex. när fråga är om breddning eller ändrad sträckning av trafikled. I sådana fall torde visserligen fastställandet av planen i allmänhet medföra lösningskyldighet för kommunen, men gottgörelse för skada på grund av det provisoriska förbudet utgår därvid icke.

JO anmärker att i ett par av de av honom redovisade fallen fastighetsägarna inte kunnat förvänta några som helst fördelar av planläggningen. Detta innebär att de genom planläggningen inte kunnat få någon kompensation för de uppenbara skadeverkningarna av de långvariga förbuden. JO fortsätter:

Om man icke med avseende å dylika fall skapar skydd för fastighetsägare mot skadeverkningar av långvariga förbud, innebär detta att man — för att förbilliga plangenomförandet för kommunerna — låter någon eller några fastighetsägare ensamma bära skadeverkningar av förbud, som huvudsakligen tillkommit i samhällets intresse och som blivit långvariga på grund av oförmåga från det allmännas sida att inom rimlig tid lösa planfrågorna. En dylik ordning är oförenlig med vad som bör gälla i en rättsstat.

Hur skyddet för fastighetsägare mot skadeverkningarna av långvariga provisoriska byggnadsförbud bör utformas kan knappast anges utan en ingående utredning. En möjlighet vore givetvis att införa en maximigräns för den sammanlagda giltighetstiden av provisoriska förbud. En sådan lösning kan emellertid knappast anses förenlig med allmänna intressen, eftersom det icke alltid kan undvikas att långvariga dröjsmål uppkommer på grund av svårigheter att taga ställning till hur den framtida utvecklingen bör gestaltas. En bättre utväg synes vara att införa rätt för fastighetsägare att, när förbudstiden överskridit viss tidslängd, hos kommunen göra anspråk på ersättning för styrkt skada eller att påfordra inlösen av marken.

En förutsättning härför bör dock vara, att förbudet varat längre tid och medfört skadeverkningar, som är av väsentlig betydelse och som icke kan uppvägas av förväntade fördelar för fastighetsägaren av planläggningen.

Under hänvisning till det anförda finner jag för min del påkallat, att frågan om införande av skydd för enskild markägare mot skadeverkningarna av oskäligt långvariga, provisoriska byggnadsförbud göres till föremål för utredning.

Med stöd av den befogenhet, som tillkommer mig enligt instruktionen för riksdagens ombudsmän, får jag härmed framlägga ovanberörda spörsmål och synpunkter för den åtgärd, vartill Eders Kungl. Maj:t må finna framställningen föranleda.

Som anmäldes i 1966 års statsverksproposition, bil. 13: inrikesdepartementet (s. 199), prövas frågan om en översyn av byggnadslagstiftningen och planinstitutet inom kommunikationsdepartementet. I samband härmed övervägs även huruvida

en ev. utredning skall omfatta jämväl den av JO aktualiserade frågan. JO:s framställning har i avbidan på att dessa frågor avgörs inte remissbehandlats.

Utskottet har i utlåtande nr 51 år 1966 redogjort för vissa *förslag om en översyn av byggnadslagstiftningen* som väckts på senare tid. Utskottet hänvisar till denna redogörelse.

Här må även omnämnas att *1966 års riksdag* i anledning av väckta motioner med begäran om utredning i fråga om de olika planinstitutet och om planväsendets organisation med hänsyn till det nyssnämnda pågående arbetet inom kommunikationsdepartementet förklarar sig kunna utgå från att en utredning i ämnet skulle komma till stånd på Kungl. Maj:ts initiativ (statsutskottets utlåtande nr 38 s. 15).

Enligt den av statsrådsberedningen upprättade förteckningen över propositioner, som avses bli framlagda för 1967 års riksdag under vårsessionen, beräknas proposition angående delning av byggnadsstyrelseorganisation komma att avlämnas den 24 februari.

Utskottet

Enligt bestämmelse i BL äger länsstyrelsen då fråga väckts om antagande eller ändring av stadsplan inom visst område på framställning av kommunen förordna att nybyggnad inom området inte må företagas. Sådant förordnande gäller intill dess kommunens fullmäktige beslutat i frågan, dock ej längre än ett år. Där så erfordras kan förbudets giltighet förlängas med högst två år i sänder. Motsvarande gäller då fråga väckts om framställning angående fastställelse av generalplan eller antagande eller ändring av byggnadsplan. Syftet med bestämmelserna är att skapa möjligheter att under pågående planläggning förhindra tillkomsten av ny bebyggelse, som inte kan inordnas i en blivande plan. Under vissa förutsättningar kan dispens från ifrågasvarande förbud medges.

I praxis har de provisoriska byggnadsförbuden ej sällan kommit att bli mycket långvariga. Vissa fastighetsägare kan härigenom under lång tid hindras att till fullo utnyttja sin egendom och kan härigenom tillskyndas skada, som inte uppväges av fördelar av planläggningen. Mot bakgrunden härav hemställes i motionerna att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av frågan om skydd för fastighetsägare mot skadeverkningar av långvariga provisoriska byggnadsförbud.

Utskottet vill för sin del framhålla att det givetvis är önskvärt att de provisoriska byggnadsförbuden inte består längre tid än som är oundgängligen nödvändigt. Å andra sidan möter i dagens läge många gånger stora svårigheter att genomföra en snabb planläggning. Svårigheterna synes f. ö. öka på grund av sådana faktorer som stigande standardkrav, trafikproblemen ökad vikt och allt oftare förekommande saneringsfrågor. Knapphet på skolade fackmän råder vidare. Även planväsendets organisation synes förete en del brister. Utskottet vill uttrycka förhoppningen att det förslag till delning av byggnadsstyrelseorganisationen, som inom kort kommer att föreläggas riksdagen, skall bidra till att förbättra förhållandena i detta avseende.

Dröjsmålen med planläggningen sammanhänger emellertid även ibland med andra omständigheter än bristande kapacitet hos planväsendet. Vanligt synes sålunda vara att planarbetet försvåras t. ex. av ovissheten om större trafikleders sträckning. Projekteringen av dessa är i sin tur beroende av när medelstildelning för genomförande av arbetena kan påräknas. I dessa fall saknar kommunerna, som själva kan ha ett starkt intresse av att snabbt få en planering till stånd, ofta möjligheter att påskynda planarbetet. Utskottet är sålunda av den meningen att det knappast är möjligt att helt förekomma långvariga provisoriska byggnadsförbud.

I detta läge anser utskottet det önskvärt att frågan om införande av skydd för enskild markägare mot skadeverkningar av oskäligt långvariga provisoriska byggnadsförbud utreds. Som framgår av den föregående redogörelsen har även JO i skrivelse till Kungl. Maj:t anmält att han för sin del funnit påkallat att frågan görs till föremål för utredning. Utskottet ifrågasätter emellertid huruvida det är möjligt att behandla den annat än i samband med en mer allsidig översyn av BL. Inom Kungl. Maj:ts kansli prövas nu frågan om en sådan översyn i anledning bl. a. av framställningar av byggnadsstyrelsen och bostadsutredningen. 1966 års riksdag har även ansett sig kunna förutsätta att en utredning i fråga om de olika planinstituterna och planväsendets organisation skall komma till stånd på Kungl. Maj:ts initiativ. Utskottet anser sig inte böra ta ställning till formerna för en utredning i den av motionärerna väckta frågan men förutsätter att en sådan kommer till stånd snarast möjligt. Någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida kan inte anses påkallad.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I : 180 och II : 223 samt II : 303, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 februari 1967

På tredje lagutskottets vägnar :

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit :

från *första* kammaren : herrar Alexanderson, Svante Kristiansson, Knut Johansson, Ebbe Ohlsson, Erik Jansson, Nils-Eric Gustafsson*, Åkesson och fru Landberg;

från *andra* kammaren : herrar Levin, Johansson i Torp, Nyberg, fru Torbrink, herrar Grebäck, Hedin, Svenning och Åberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Nyberg*.